

İBB ‘Katılımcı Bütçe’ uygulamaları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 'Katılımcı Bütçe' uygulaması, eksiklerine rağmen kamusal kaynağını/ bütçesini karara katılan hemşerilerine danışması bakımından heyecan ve esin verici bir uygulama.

Akın Atauz

16/07/2022

aatauz@yahoo.com

Bir hafta önceki yazıda Türkiye’de yerel demokrasinin uygulanma biçimleri ve gelişimi üzerinde çok [genel bir değerlendirme sunmuştum](#). Ancak, **İBB**’nin katılımcı bütçe uygulamalarını sınıflandırırken yapmış olduğum bazı değerlendirmenin hatalı olduğunu ve gerçeği biraz daha yakından görmeye çalıştıkça açık bir haksızlık yapmış olduğumu gördüm. Bundan ötürü okuyuculardan ve elbette İBB’nin **Katılımcı Belediye** programını geliştirmiş olan çalışanlarından özür dilemeli ve hatamı düzeltmeliyim.

İBB’nin “**Katılımcı Bütçe**” uygulamasına (İBB KBU) biraz daha yakından bakınca (benim için hala birçok bilinmez olsa da) bu çabada birçok ilginç yenilik ve gerçekten haksızlık edilmemesi gereken arayış/ uygulama düzenekleri bulunduğunu gördüm. Bu uygulama üzerinden “yerel demokrasi/ katılım” kavramlarıyla ilgili tartışmayı bu hafta biraz daha geliştirebiliriz.

Öncelikle “katılım” kavramının net ve tamamlanmış-bitmiş bir tanımı olmadığı için her katılımcı uygulamanın eksik/ yanlış veya yetersiz vb. olduğunu ileri sürmek olası. Oysa tartışmayı biraz daha iyi anlaşılır ve güvenilir bir zeminde yapabilmek için eleştirinin

hangi ilkeler ya da öncüller doğrultusundaki yaklaşımla yapıldığının önceden açıklanması gerekli.

Katılım yöntemleri ve örüntüleri

Bu durumda “katılım” kavramını, tek tanımlı (“doğru” olan bir tek) yaklaşımla ele alabileceğimiz anlayışını terk etmek gerekiyor. Birçok kademde ve ölçekte, farklı yaklaşım ve yöntemlerle farklı katılım biçimleri tanımlanabilir. Eğer (diyelim ki bir kent veya metropol için) böyle çok parçalı bir katılım örüntüsü tanımlanıyorsa bunların her parçasının net bir biçimde tanımlanması ve açıklanması gerekir. Ancak bu yeterli olmayacağı için bu birçok farklı aşamada kullanılan katılım yöntemlerinin, toplam olarak “katılımcılık” anlayışının nasıl bütünleşen parçaları olduğunu/ olabileceğini de açıklamak gerekecektir. Anlayabildiğim kadarıyla İBB KBU, bütün bu özellikleri taşıyor.

Bu bakımdan (her aşmasını farklı anlam ve katkı olarak değerlendirebileceğimiz) katılımcılığın şöyle tasarlandığını söyleyebiliriz:

- Hemşerilerin kendi çevrelerine bakarken/ yaşadığı ortamı (mekansal-fiziksel, toplumsal ya da sosyo-psikolojik vb.) değerlendirirken, düşünceleri/ talepleri veya önerileri/ düşleriyle kentin geleceği tahayyülüne katılım,
- Düşüncesini somutlaştırarak ve bir kentsel uygulamaya dönüştürerek önerilerini (kentin kamusal yaşamı için bu önerileri türdeş olmayan öznel/ gruplar/ “hemşeri” geliştirmese daha monolitik bir özellik taşıyan belediye teknisyenler/ politikacılar projeler biçiminde geliştirmek zorunda kalacaktır) kamusal yaşamı geliştirmeye (yarı-teknik) katılım,
- Kentin kamusal bütçesinin hangi projelere/ uygulamalara ayrılacağı konusundaki niteliklerin ve önceliklerin belirlenmesi kararına katılım,
- Hemşerilerin düşüncelerine/ düşlerine göre düzenlenmiş-geliştirilmiş projeler için yapılacak bütçe harcamaları (veya program uygulaması) ile ilgili izleme ve değerlendirme (İ&D) sürecine katılım.

Bu durumda, “katılım” kavramını ve uygulamasından ve bu uygulamaların her birinden (her aşmadan) beklenen “katılım yararı”, farklı bir biçimde (ve farklı uygulama teknikleriyle) açıklanıyor ve sonuç olarak İstanbul’da yaşayan hemşerilerin ve kendi kamusal kaynağını/ bütçesini karara katılan hemşerilerine danışarak kullanan İBB’nin,

“katılımdan” elde ettiği gerçekten çoğulcılaştırılmış ve çeşitlenmiş, (kentin farklı katmanlarındaki kentlinin beklentilerine daha yakın, uçlara doğru saçaklanmış) ve somut-etkili bir büyüklükte bir kamusal yarara dönüşmüş oluyor. İBB KBU bu durumda, çok parçalı katılım düzeylerini ve tekniklerini, bütünleşik/ ortak bir kamusal yararda toplayarak İstanbul için bir kamusal yarar yaratmış oluyor. Bu kamusal yarar aynı zamanda, yerel demokrasinin gelişmesine, hemşerilerin yaşadıkları çevreye yabancılaşmalarının önlenmesine ve birçok bakımdan homojen olmayan küçük ihtiyaç/talep parçalarını bütünleştirerek kamusal hizmetin kalitesinin artmasına ve çeşitlendirilmesine katkıda bulunuyor.

Bu sürecin “yalıncat” ve “gösteriş için düzenlenmiş” bir katılımcı süreç olduğunu söylemek çok büyük bir haksızlık olur ve geçen yazıda bu hatayı yapmış olduğum için tekrar özür dilerim.

İBB KBU, katılımcılığın dünyanın bazı metropolünde benzer biçimlerde on yıllardır uygulandığını belirtiyor; ancak **Türkiye**’nin diğer kentlerinde henüz yok. **Ankara** için benzer bir çağrı, (2021 bütçesi için) 2020’de yapılmış, ama daha sonra nasıl uygulandığı ile de bir açıklama/ bilgi bulamadım. **İzmir Belediyesi**’nin farklı bir yaklaşımı olduğu açık. Ancak onun da kamusal yararın elde edilmesinde kamusal kaynakların katılımcı kullanımı için nasıl bir yaklaşım/ yöntem ya da çeşitli teknikler demeti uyguladığı konusunda kamuya açık bir bilgi bulamadım.

Eksikler...

Bu yıl ikinci döneminde olan bu uygulamanın Türkiye’deki yerel demokrasinin gelişmesine bir katkı olduğu kuşkusuz. Bununla birlikte İBB’nin internet sitesinde sunulan bilgilere bakarak yine de eleştirilmesi gereken veya geliştirilebilecek bazı yönlerinin olduğunu söylemek olası. Ancak bu defa daha dikkatli davranarak, bu eleştirilerin (**Seyla Benhabib**’in terimiyle) “antagonist” olmadığını, sürecin açık

olduğunu düşünerek daha geniş bir tartışmaya katkıda bulunmayı amaçladığını belirtmeliyim.

Konu, oldukça kapsamlı bir değerlendirmeyi hak ediyor. Ancak bu kısa haftalık yazıda özetle söylemek gerekirse,

“Ön Değerlendirme ve Teknik Değerlendirme” aşamasındaki “ön değerlendirme” kriterlerinden biri dikkat çekici: “İBB Stratejik Planı amaç ve hedefleri ile uyumlu olması” deniliyor ki, bunun doğru olduğu kabul edilmeli. Ancak, “İBB Stratejik Planı ve mevzuata uygun” olmak eğer katılımcı bütçe sınırlarından birini oluşturuyorsa, bu durumda katılımın gerçek anlamını bulabilmesi için “Stratejik Plan” yapımı da katılımcı bir teknikle gerçekleştirilmiş ve onaylanmış olmalıydı. (Ya da bundan sonra bu doğrultuda geliştirilebilir?)

Bu arada, **İBB Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, İstanbul Planlama Ajansı (İPA)** ve **İstanbul Kent Konseyi**'nin (İKK) oluşturduğu grubun bir çeşit seçici kurul olarak çalışacağı anlaşılmakla birlikte, hem bu grubun seçiminin ve sayısının daha net hem de toplanma ve karar alma kurallarının tam olarak belirlenmiş olmasının hemşerilerin katılımı bakımından daha güven verici olacağı söylenebilir.

Aynı aşamadaki “teknik değerlendirme” kriterleri de gerekçelendirilerek tam olarak sınırları belirlenmediği için (hiyerarşik bir üstünlük tanınmış olan teknik seçiciler tarafından) oldukça esnek (ve belki keyfi) bir eleme ögesi olarak kullanılabilecek gibi görünüyor.

“Oylama Sonuçlarının Açıklanması” aşamasında ise (başlangıçta çok geniş açıklamalar yapılmış olmasına rağmen) kaç projenin seçileceği veya bu yöntemle seçilecek projelerin toplam bütçesinin üst sınırı konusunda bir belirleme var mı, bu anlaşılmıyor. Varsa, bu da baştan açıklanmış olmalı. Gerçi “katılımcı bütçe modeli; (...) çeşitli biçimlerle bütçenin tamamının ya da bir kısmının nasıl harcanacağına dair kararlara katıldığı bir süreci tarif ediyor” deniliyor. Ancak, “bütçenin tamamı” ifadesinin bir yanılmaya yer vermemesi için daha iyi açıklanmış olması gerekiyor. (Acaba sadece “yatırım bütçesi” mi kast ediliyor? Öyle olsa bile, birçok zorunlu yatırım harcaması bulunması, kaçınılmaz değil mi?)

**İBB, İSTANBUL'UN İLK KATILIMCI
BÜTÇESİNİ HAZIRLIYOR!**

BÜTÇE SENİN KARAR SENİN

21 - 29 Ağustos arası gel, projelerini seç, bütçeni belirle.

SEN DE KATIL, SEN DE SESİNİ DUYUR

butcesenin.istanbul

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

İSTANBUL
KENT
KONSEYİ

İPA
İstanbul
Planlama
Ajansı

www.butcesenin.istanbul

Son olarak İBB KBU, gerçekte bir İ&D aşaması içermiyor. (Gerçi yukarıda bulunduğu izlemine verecek biçimde yazıldı, ama bu bir dileği ifade ediyor.) Burada İ&D sisteminin de tanımlanması ve bu süreçte, sadece bu yöntemle elde edilen projeler için değil, İBB'nin bütün proje uygulamalarının bu aşaması için katılımın nasıl olacağını tanımlamayan ayrıntılı bir planın eklenmesi gerekiyor.

Her şeye rağmen, İBB KBU gerçekten yenilikçi, heyecan ve esin verici bir uygulama. Bunun için hem İstanbul'daki politik iradeye hem de uygulamayı geliştiren ve gerçekleştiren teknik gruba içten bir teşekkür borçlu olduğumuz çok açık... Katılımcı bütçe'ye katkı sunmak isteyen İstanbullular [buraya tıklayabilir.](http://www.butcesenin.istanbul)

Akin Atauz